

ЗВІТ

за результатами оцінювання процесу та результатів впровадження у навчальних закладах України програми виховних заходів «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» з питань попередження торгівлі людьми

Загальна інформація.....	2
Кількість залучених до заходів програми учнів	2
Впровадження програми при роботі з учнями різних класів (курсів).....	3
Форми впровадження програми при роботі з учнями.....	6
Форми залучення батьків до програми	8
Залучення фахівців до проведення заходів за програмою	10
Підготовка фахівців навчальних закладів до роботи за програмою.....	12
Загальна оцінка результатів впровадження програми.....	17
Висновки	20
Додатки.....	22
Додаток А. Анкета оцінювання	22
Додаток Б. Розподіл отриманих даних щодо впровадження програми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» за областями України.	24

ЗВІТ

за результатами оцінювання процесу та результатів впровадження у навчальних закладах України програми виховних заходів «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» з питань попередження торгівлі людьми.

Загальна інформація

Оцінювання було проведене протягом грудня 2017 – січня 2018 р. шляхом збору інформації від обласних департаментів освіти та опитування представників тих навчальних закладів, на базі яких відбувалося впровадження програми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція». Метод опитування – анкетування.

Анкета складалася з 10 запитань (Додаток А), що стосувались охоплення програмою учнів різних класів (курсів) навчальних закладів, форм, за допомогою яких відбувалося впровадження програми серед учнів та їхніх батьків, залучення до впровадження програми фахівців закладу та їхньої підготовки, загальної оцінки результатів впровадження програми та оцінки перспектив її застосування у майбутньому.

В ході оцінювання було опитано представників 1444 навчальних закладів, зокрема – 498 навчальних закладів західних областей України (Волинська, Івано-Франківська, Закарпатська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька), 300 – північних (Житомирська, Київська, Сумська, Чернігівська), 230 – центральних (Вінницька, Дніпропетровська, Кіровоградська, Полтавська, Черкаська), 238 – південних (Запорізька, Миколаївська, Одеська, Херсонська), 172 – східних (Донецька, Луганська, Харківська) (додаток Б, табл. 1). Оцінювання охопило 1281 загальноосвітній навчальний заклад (ЗОНЗ), 38 шкіл-інтернатів, 117 професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ), 2 вищих навчальних заклади (ВНЗ) та 6 позашкільних навчально-виховних установ; 224 навчальні заклади розташовані в обласних центрах, 454 – в районних центрах та містах, 761 – в селах та селищах міського типу.

Кількість залучених до заходів програми учнів

Відповідно до отриманих даних, в навчальних закладах, на базі яких проводилося оцінювання, в заходах за програмою «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» взяли участь 142313 учні, зокрема 48 657 в західних областях, 25 387 – в північних, 28 065 – в центральних, 20 806 в південних, 19 146 – в східних (Додаток Б, табл. 2). В ЗОНЗ програмою було

охоплено 116 280 учнів, в школах-інтернатах – 3476 учнів, в ПТНЗ – 19 613 учнів, у ВНЗ – 2117 студентів, у позашкільних установах – 827 учнів (рис. 1); 34 134 охоплених програмою учнів навчалося в обласних центрах, 61 097 – в районних центрах та звичайних містах, 46 845 – в селах та селищах (рис. 2).

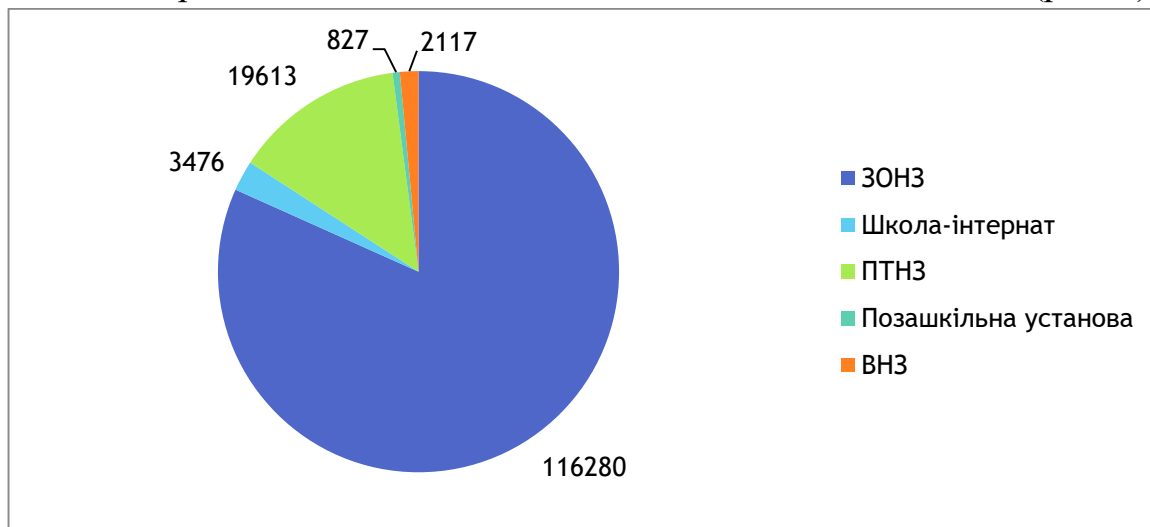

Рис. 1. Розподіл загальної кількості охоплених програмою учнів за типом навчального закладу

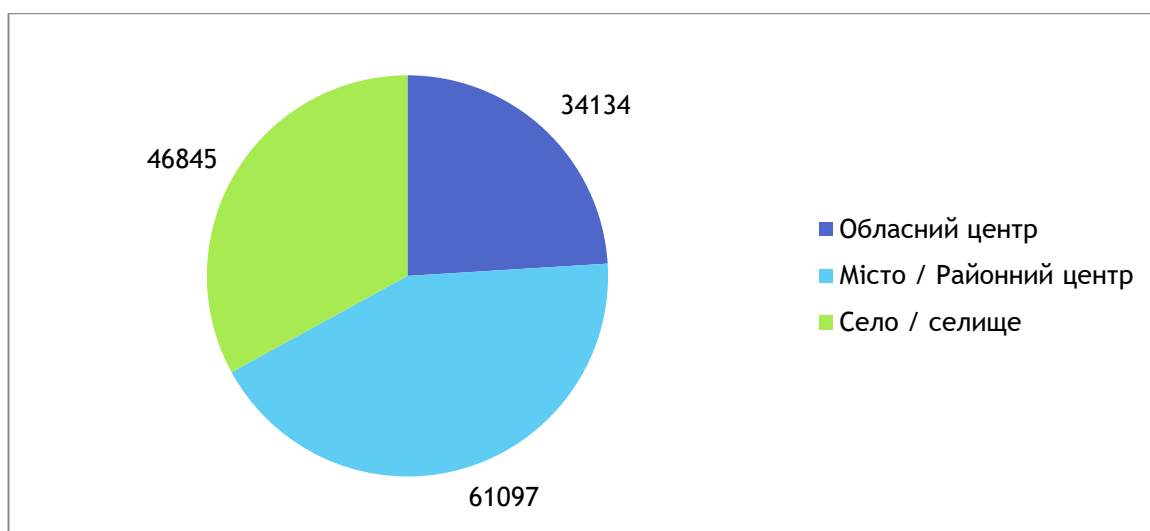

Рис. 2. Розподіл загальної кількості охоплених програмою учнів за типом населеного пункту

Впровадження програми при роботі з учнями різних класів (курсів)

За даними оцінювання, програму «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» впроваджували в 7-х класах 866 закладів (60% установ, на базі яких проводилось оцінювання), в 8-х – 956 установ (66,3%), в 9-х – 925 установ (64,1%), в 10-х (або на 1-х курсах) – 661 установа (45,8%), в 11-х (на 2-х курсах) – 554 установи (38,4%) (рис. 3).

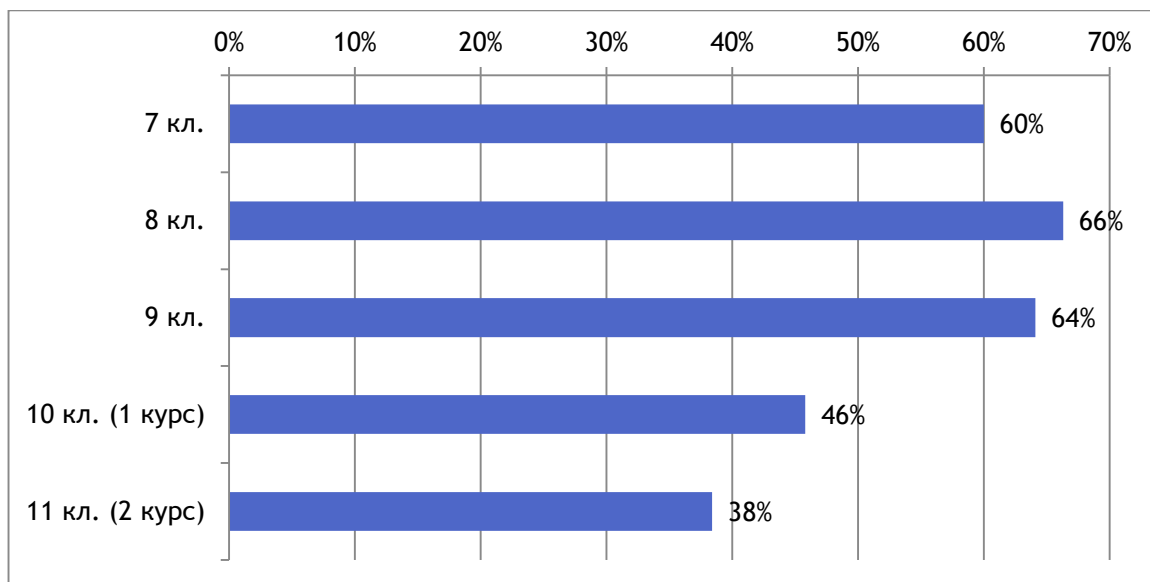

Рис. 3. Розподіл позитивних відповідей на запитання «В яких класах (на яких курсах) у вашому навчальному закладі проводяться заняття (заходи) за програмою «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція?»», %

Дані щодо класів (курсів), учні яких долучалися до заходів програми в областях, наведено в Додатку Б табл. 3. В областях західного, південного та східного регіонів навчальні заклади частіше залучали до заходів програми учнів 7-9 класів, в областях північного та центрального – 7-10 класів та студентів 1-х курсів. Учні 11 класів (2-х курсів) брали участь у заходах програми менше ніж у половині навчальних закладів всіх регіонів (рис. 4)

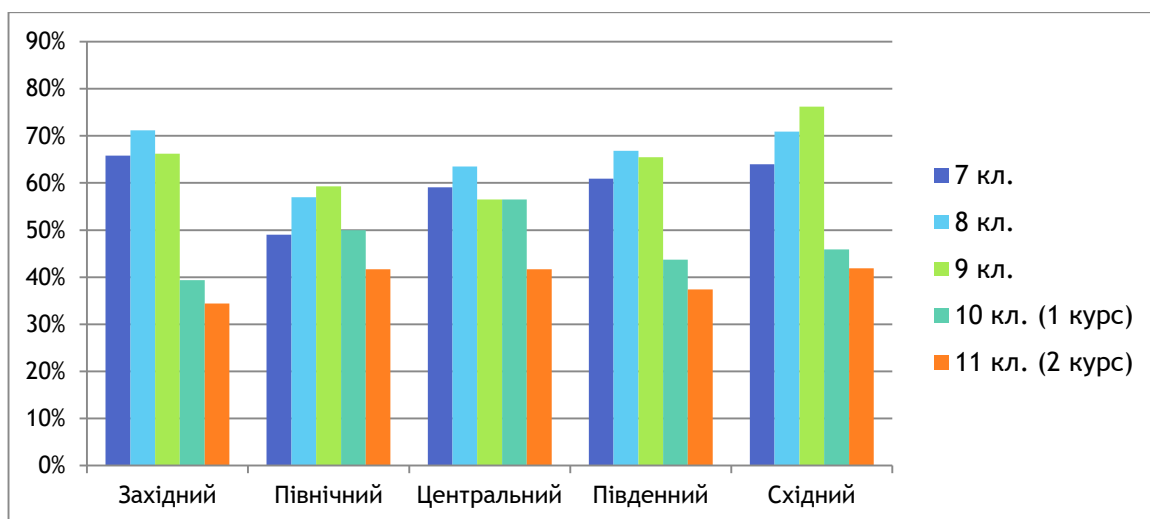

Рис. 4. Розподіл відповідей представників навчальних закладів на запитання «В яких класах (на яких курсах) у вашому навчальному закладі проводяться заняття (заходи) за програмою «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція?» за регіонами, %

Загальноосвітні навчальні заклади, школи-інтернати та позашкільні установи здебільшого охоплювали програмою учнів 7 – 9 класів, професійно-технічні заклади – всіх учнів (рис. 5).

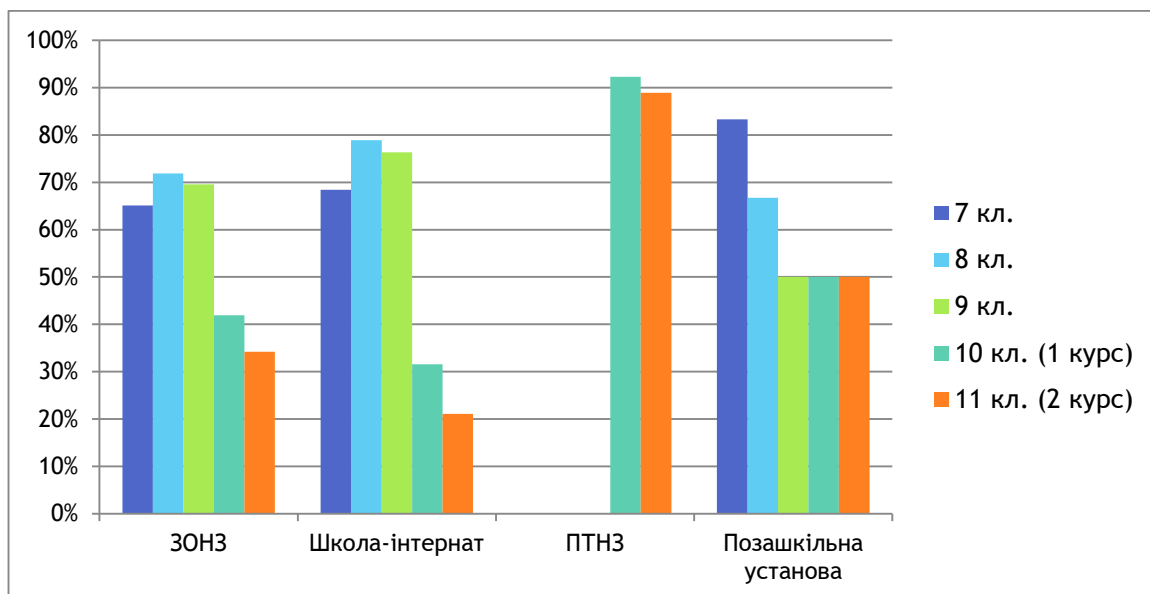

Рис. 5. Розподіл відповідей представників навчальних закладів на запитання «**В яких класах (на яких курсах) у вашому навчальному закладі проводяться заняття (заходи) за програмою «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція»?**» за типом навчального закладу, %

Охоплення заходами програми учнів різних класів в навчальних закладах міст було приблизно рівномірним, в навчальних закладах та виховних установах сіл здебільшого охоплювали учнів 7-9 класів (рис. 6).

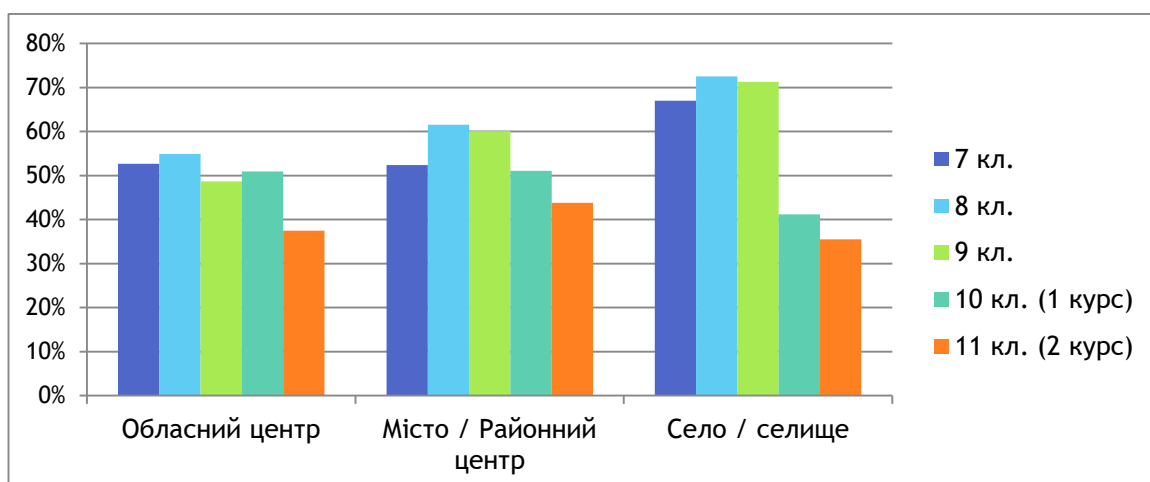

Рис. 6. Розподіл відповідей представників навчальних закладів на запитання «**В яких класах (на яких курсах) у вашому навчальному закладі проводяться заняття (заходи) за програмою «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція»?**» за типом населеного пункту, %

Форми впровадження програми при роботі з учнями

В більшості навчальних закладів основною формою впровадження програми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» серед учнів були виховні заходи: в рамках виховних годин класного керівника (куратора) програму впроваджували в 1023 навчальних закладах (70,9%), за допомогою окремих виховних заходів (тематичних днів/тижнів, конкурсів, змагань, дискусій, зустрічей з фахівцями тощо) – в 882 закладах (61,1%), в рамках годин психолога – у 843 закладах (58,4%). В якості цілісного тренінгового курсу програму впровадили 264 заклади (18,4%), факультативного курсу – 112 закладів (7,8%). Інші форми впровадження програми застосовували окремі заклади (рис. 7).

Рис. 7. Розподіл позитивних відповідей на запитання «У яких формах у вашому навчальному закладі впроваджується програма «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція»?», %

Розподіл даних щодо форм впровадження програми серед учнів залежно від областей наведений в Додатку Б, таблиці 4. Відповідно до отриманих даних, виховні години класного керівника та окремі виховні заходи є основною формою впровадження програми серед учнів у всіх регіонах, на виховних годинах психологів частіше програму застосовують в областях західного, північного та центрального регіонів (рис. 8).

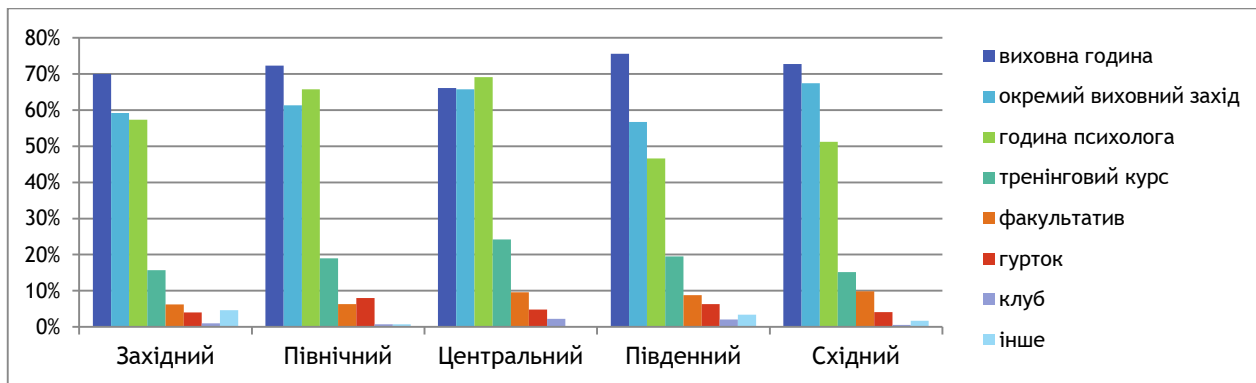

Рис. 8. Розподіл відповідей представників навчальних закладів на запитання «У яких формах у вашому навчальному закладі впроваджується програма «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція?» за регіонами, %

Виховні години класного керівника є найбільш поширеною формою впровадження програми у загальноосвітніх навчальних закладах, класні години та окремі виховні заклади – в професійно-технічних закладах, години психолога – в школах-інтернатах. Тренінгові курси частіше за інші заклади впроваджують в ПТНЗ, факультативи і гуртки – в школах-інтернатах (рис. 9).

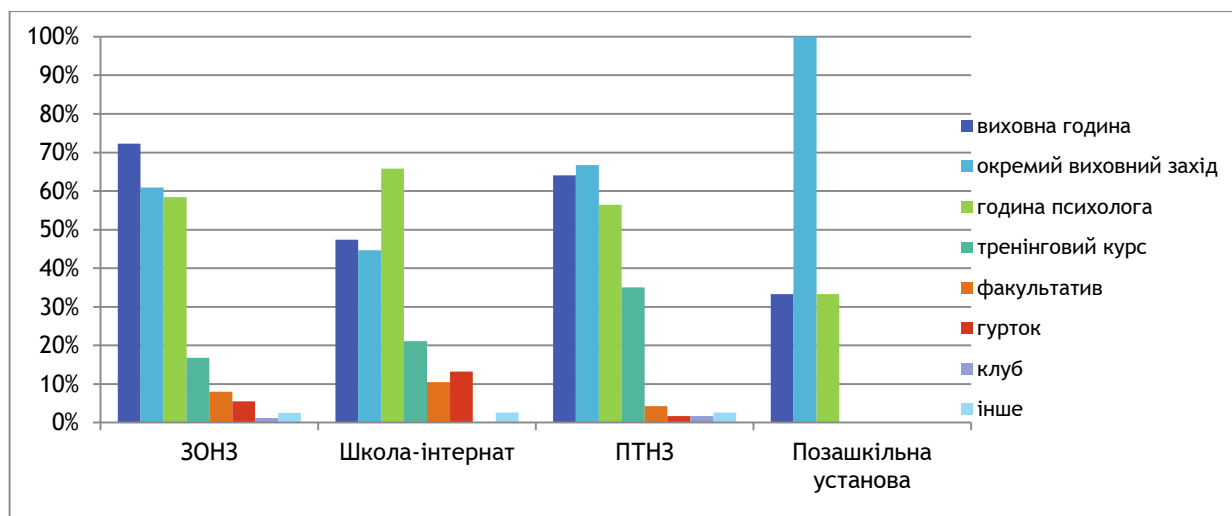

Рис. 9. Розподіл відповідей представників навчальних закладів на запитання «У яких формах у вашому навчальному закладі впроваджується програма «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція?» за типом навчального закладу, %

Виховні години як форму впровадження програми серед учнів частіше за інші форми застосовують в навчальних закладах сіл, в той час як в інших типах населених пунктів найпоширеніші форми впровадження програми застосовуються з рівною частотою. Тренінги частіше проводяться в навчальних закладах обласних центрів, факультативи – в школах районних центрів та невеликих міст (рис. 10).

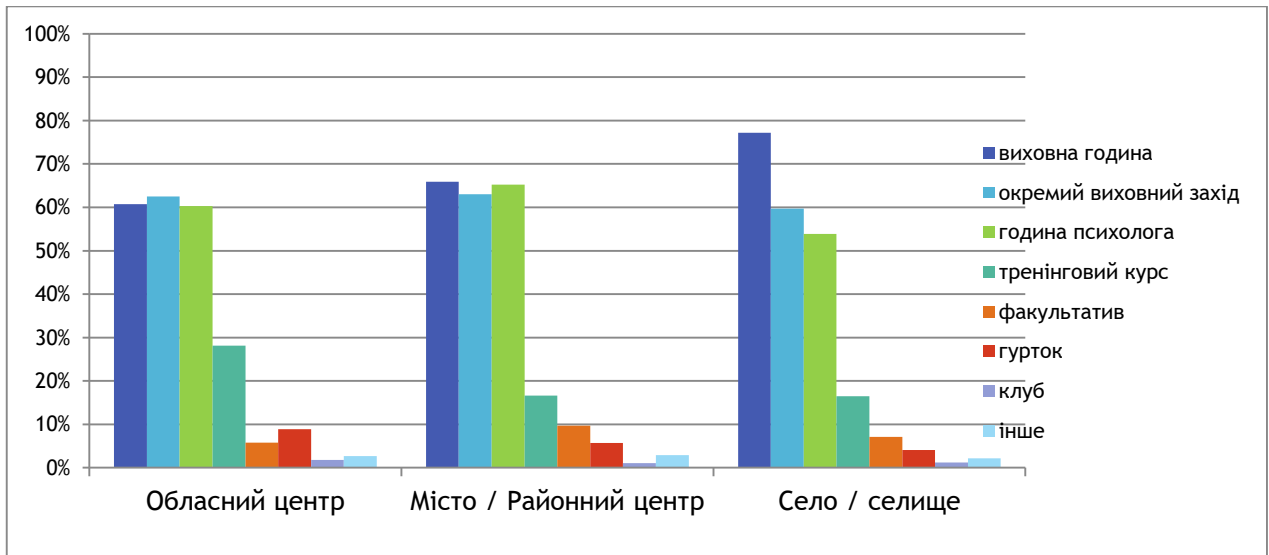

Рис. 10. Розподіл відповідей представників навчальних закладів на запитання «У яких формах у вашому навчальному закладі впроваджується програма «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція»?» за типом населеного пункту, %

Форми залучення батьків до програми

Відповідно до отриманих даних, роботу з батьками в більшості навчальних закладів за програмою «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» проводять у формі окремих доповідей на батьківських зборах: таким чином робота з батьками проводиться в 1069 навчальних закладах, що складає 74,1% всіх закладів. Тематичні батьківські збори проводять в 571 закладі (39,6%), навчальні програми, тренінги, семінари – 198 закладів (13,7%), залучають батьків до спільних заходів з дітьми – 392 заклади (27,2%) (рис. 11).

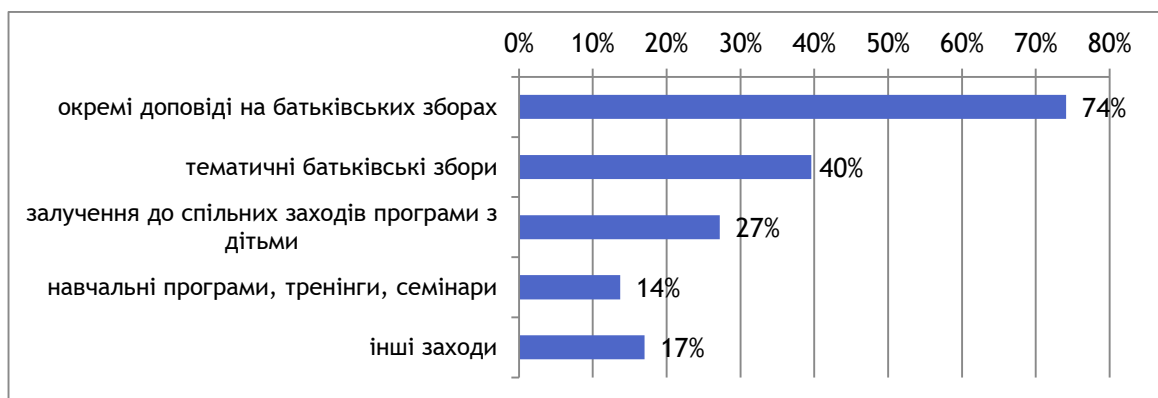

Рис. 11. Розподіл позитивних відповідей на запитання «Які заходи за програмою «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» проводяться з батьками у вашому навчальному закладі?», %

Розподіл даних щодо застосування навчальними закладами різних форм роботи з батьками в рамках програми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція», за областями, наведено в Додатку Б, таблиці 5. Відповідно до отриманих даних, Тематичні батьківські збори та доповіді на батьківських зборах є основними формами роботи за програмою з батьками у всіх областях, спільні заходи для батьків з дітьми дещо частіше проводять навчальні заклади в південних та західних областях, навчальні програми, тренінги і семінари – в південних областях (рис. 12).

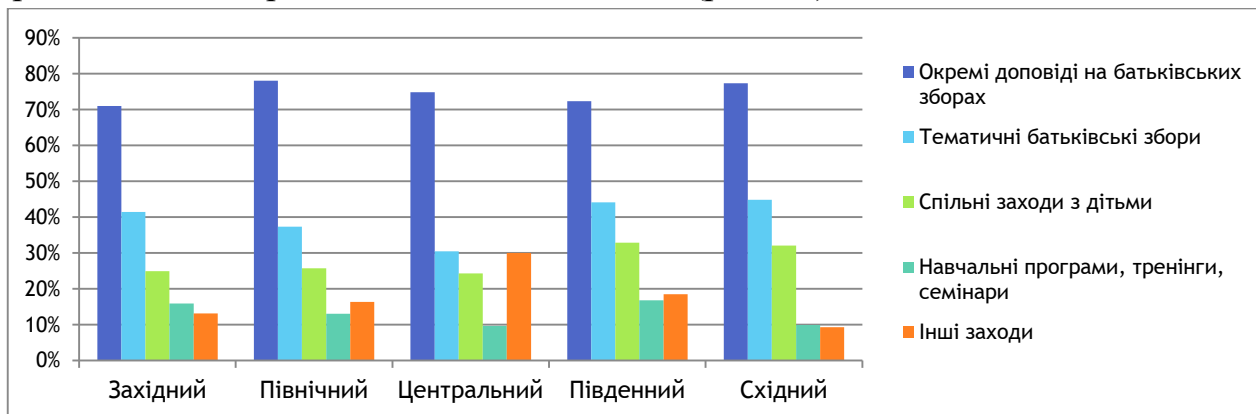

Рис. 12. Розподіл відповідей представників навчальних закладів на запитання «Які заходи за програмою «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» проводяться з батьками у вашому навчальному закладі?» за регіонами, %

Навчальні програми, тренінги і семінари для батьків та спільні заходи для батьків і дітей частіше за інші заклади проводять в рамках програми позашкільні навчально-виховні установи (рис. 13). Спільні заходи для батьків і дітей частіше проводять навчальні заклади в селах (рис. 14).

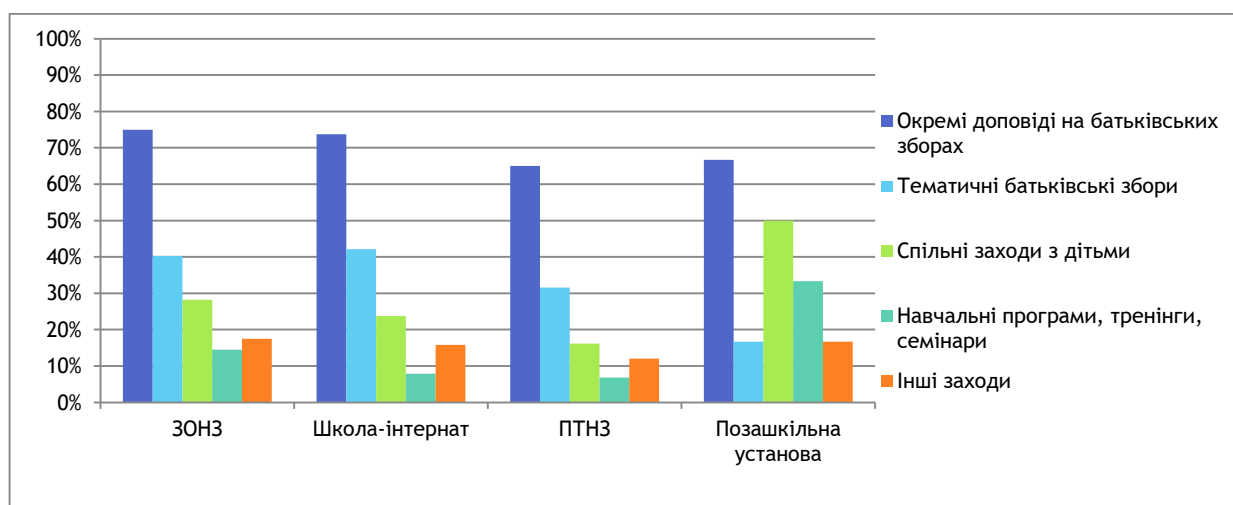

Рис. 13. Розподіл відповідей представників навчальних закладів на запитання «Які заходи за програмою «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» проводяться з батьками у вашому навчальному закладі?» за типом навчального закладу, %

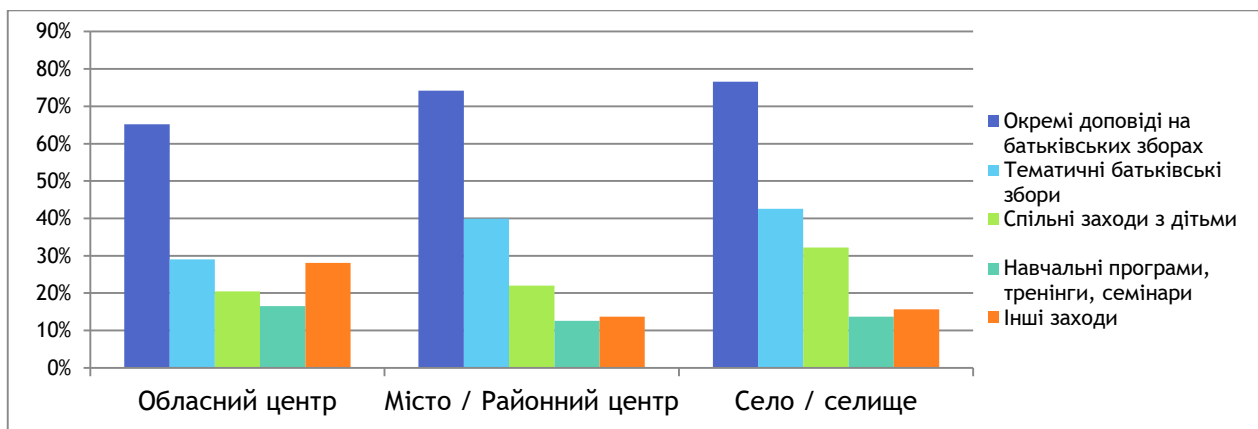

Рис. 14. Розподіл відповідей представників навчальних закладів на запитання «Які заходи за програмою «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» проводяться з батьками у вашому навчальному закладі?» за типом населеного пункту, %

Залучення фахівців до проведення заходів за програмою

Опитування показало, що в більшості навчальних закладів заходи за програмою «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» проводять практичні психологи (1040 закладів, що складає 72,1% від всіх установ, залучених до оцінювання) та вчителі (917 закладів, 63,5%). Деяко менше половини навчальних закладів цю роботу доручали соціальним педагогам (682 заклади, 47,3%), представникам адміністрації (658 закладів, 45,6%) та педагогам-організаторам (573 установи, 39,7%). Вихователі та інші працівники установ проводили відповідну роботу в 10%-11% випадків (рис. 15)

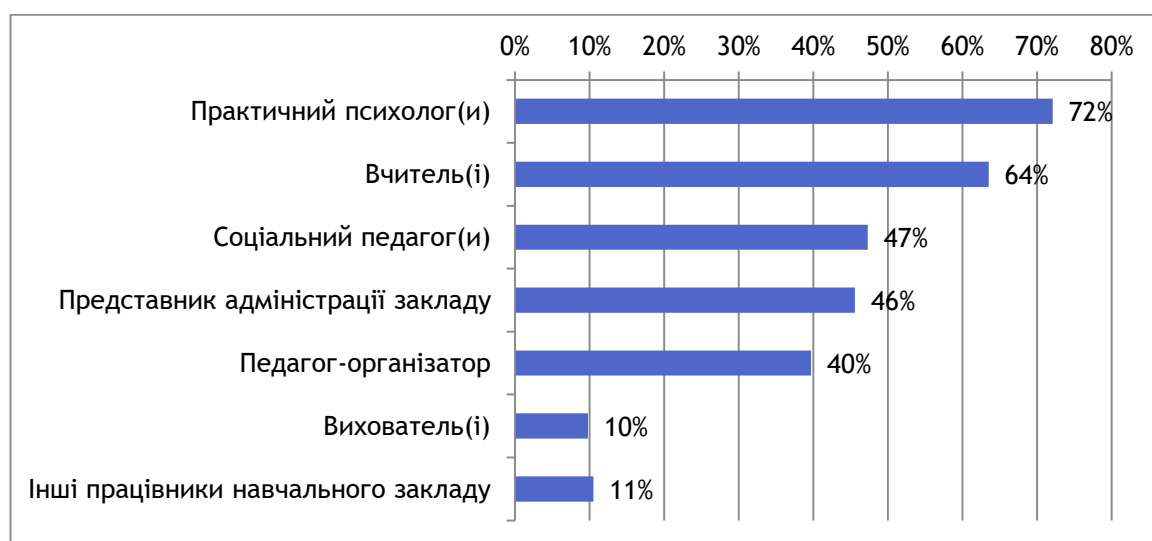

Рис. 15. Розподіл позитивних відповідей на запитання «Які фахівці вашого навчального закладу залучені до проведення занять (заходів) за програмою «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція»?», %

Дані щодо кількості навчальних закладів, що залучали до проведення заходів програми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» тих чи інших фахівців, в областях України, наведені в додатку Б, табл. 6. Відповідно до отриманих даних, практичні психологи та вчителі проводили заходи за програмою в більшості навчальних закладів всіх регіонів, при цьому в західних, північних і центральних областях частіше до роботи залучалися практичні психологи, в південних і східних – вчителі. В областях західного, центрального та північного регіонів в роботі за програмою частіше брали участь соціальні педагоги, в областях східного та південного – представники адміністрації навчальних закладів (рис. 16).

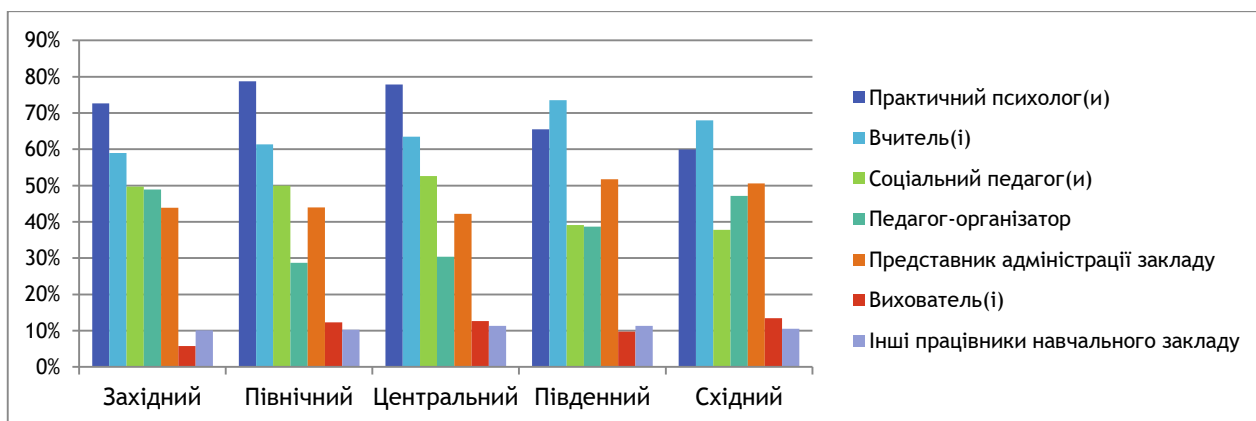

Рис. 16. Розподіл відповідей представників навчальних закладів на запитання «Які фахівці вашого навчального закладу залучені до проведення занять (заходів) за програмою «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція»?» за регіонами, %

Практичні психологи частіше за інших фахівців брали участь у заходах за програмою у всіх видах закладів освіти, зокрема були виконавцями програми в переважній більшості шкіл-інтернатів та професійно-технічних навчальних закладів. В загальноосвітніх школах частіше, ніж в інших навчальних закладах, заходи за програмою проводили вчителі та представники адміністрації, в школах-інтернатах – вихователі, в позашкільних установах – інші педагогічні працівники (рис. 17).

В навчальних закладах великих і маленьких міст частіше, ніж в установах інших населених пунктів, заходи за програмою проводять практичні психологи і соціальні педагоги, в селах – вчителі, представники адміністрації закладів та педагоги-організатори. Взагалі частота участі у роботі за програмою вчителів і представників адміністрації збільшується залежно від збільшення розміру населеного пункту (і, можливо, кількості учнів у навчальному закладі), соціальних педагогів – зменшується (рис. 18).

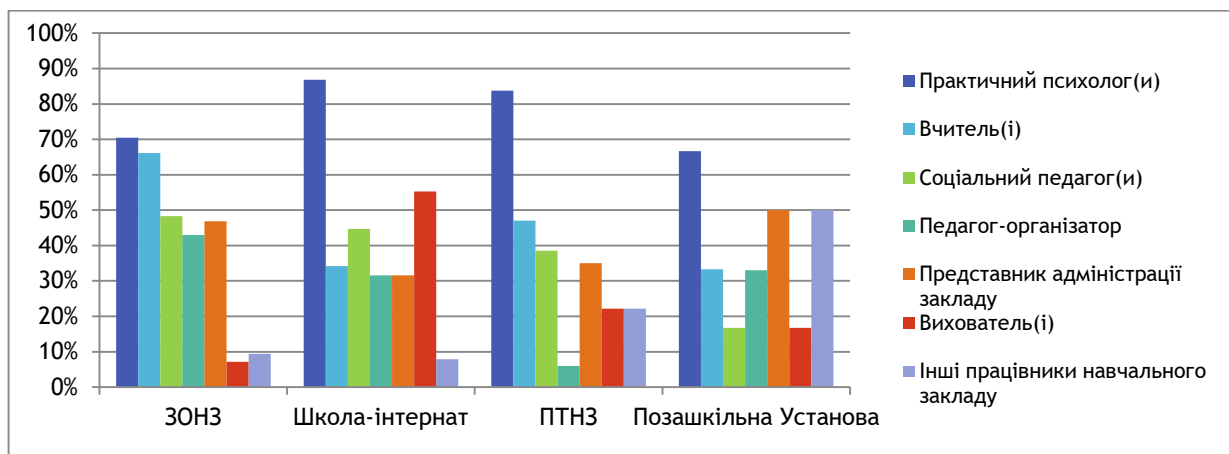

Рис. 17. Розподіл відповідей представників навчальних закладів на запитання «Які фахівці вашого навчального закладу залучені до проведення занять (заходів) за програмою «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція»?» за типом навчального закладу, %

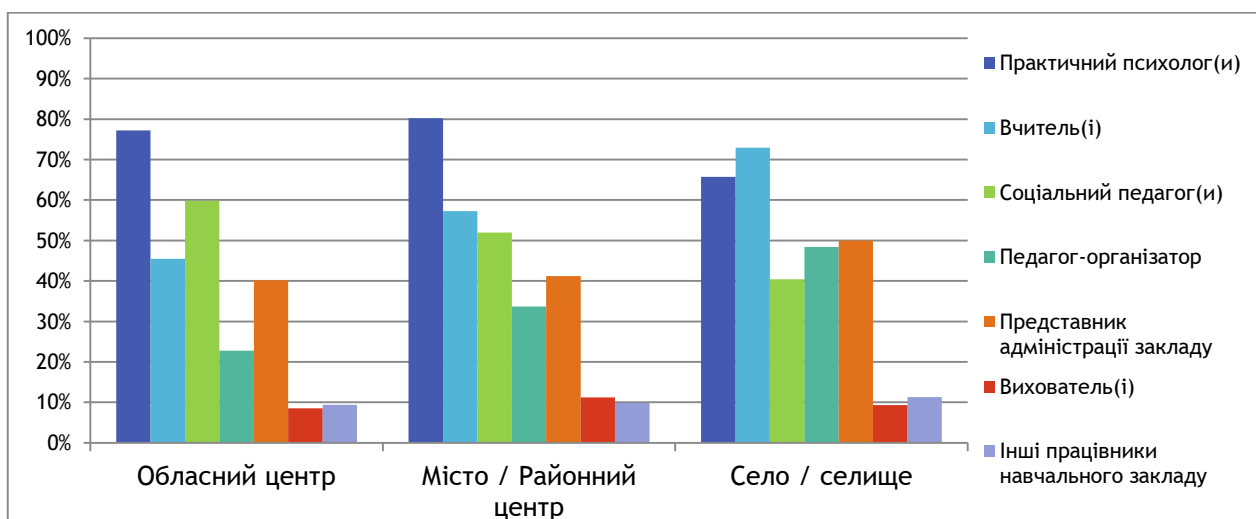

Рис. 18. Розподіл відповідей представників навчальних закладів на запитання «Які фахівці вашого навчального закладу залучені до проведення занять (заходів) за програмою «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція»?» за типом населеного пункту, %

Підготовка фахівців навчальних закладів до роботи за програмою

Відповідно до отриманих даних, частіше за інших працівників навчальних закладів підготовку до впровадження програми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» проходили практичні психологи (в 527 випадках, що складає 36,5% від всіх навчальних закладів, залучених до оцінювання). В 412 закладах (28,6%) підготовку проходили вчителі, в 340

(23,6%) – соціальні педагоги, в 278 (19,3%) – представники адміністрації, в 205 (14,2%) – педагоги-організатори, в 34 (2,4%) – вихователі, в 39 (2,6%) – інші працівники (рис. 19).

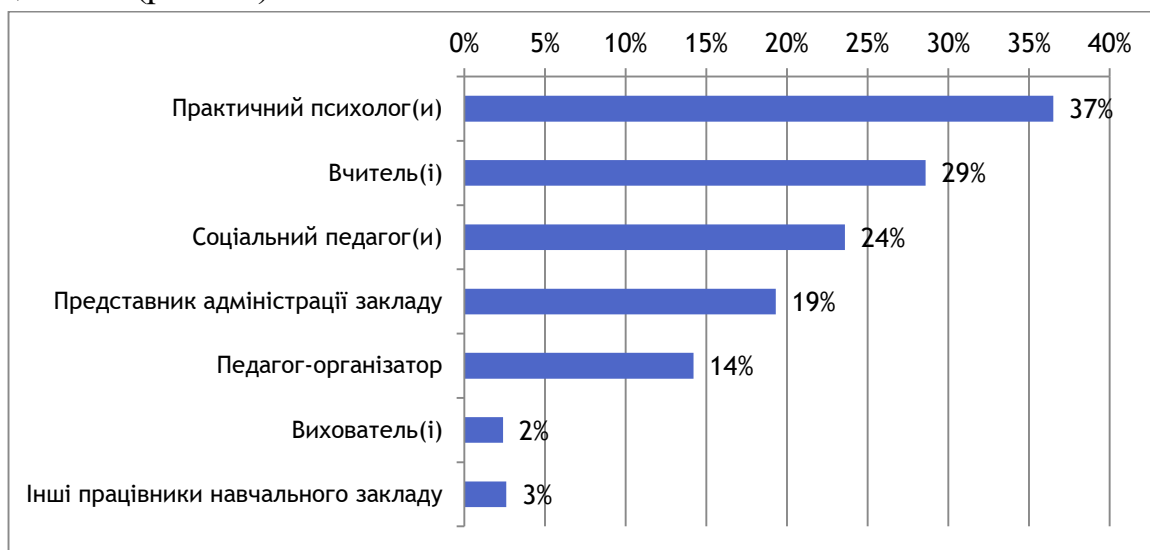

Рис. 19. Розподіл позитивних відповідей на запитання «Хто з працівників Вашого навчального закладу пройшов підготовку з питань впровадження програми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція»?», %

Як можна помітити, кількість педагогічних працівників, які залучені до проведення заходів за програмою, суттєво більша, ніж кількість тих, хто проходив відповідну підготовку. Так, із 1040 закладів, які вказали, що до проведення заходів за програмою «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» вони долучають практичного психолога, лише в 507 (48,8%) закладах психологи пройшли підготовку до її впровадження, з 682 закладів, де заходи за програмою проводять соціальні педагоги, лише в 361 закладі (47,1%) вони мають відповідну підготовку. Підготовку до впровадження програми представників адміністрації мають лише в 35,4% закладів, вчителі – 40,8% закладів, педагоги-організатори в 33% закладів, вихователі – в 19,9%, інші працівники – в 19,7% закладів, що залучають відповідних фахівців до роботи за програмою (рис. 20). Можна припустити, що при відповіді на запитання представники навчальних закладів не враховували тих працівників, що проходили підготовку безпосередньо в закладах або самостійно на основі методичної літератури.

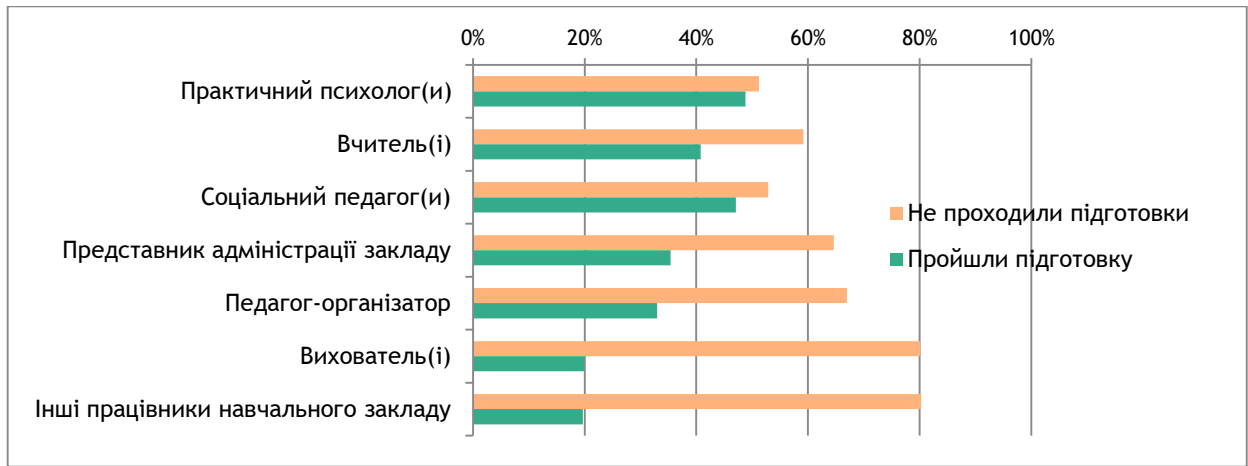

Рис. 19. Розподіл відповідей на запитання «Хто з працівників Вашого навчального закладу пройшов підготовку з питань впровадження програми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція?»», в закладах, де відповідні фахівці долучались до впровадження програми %

Розподіл кількості навчальних закладів, працівники яких мали підготовку до проведення заходів програми, за областями України, представлено в додатку Б, табл. 7. Виходячи із отриманих даних, в областях усіх регіонів частіше за інших працівників закладів навчання з впровадження програми проходили практичні психологи. Вчителі і педагоги-організатори частіше проходили підготовку в навчальних закладах західних областей, ніж в інших регіонах, соціальні педагоги – в навчальних закладах, західних, північних та центральних областей (рис. 20).

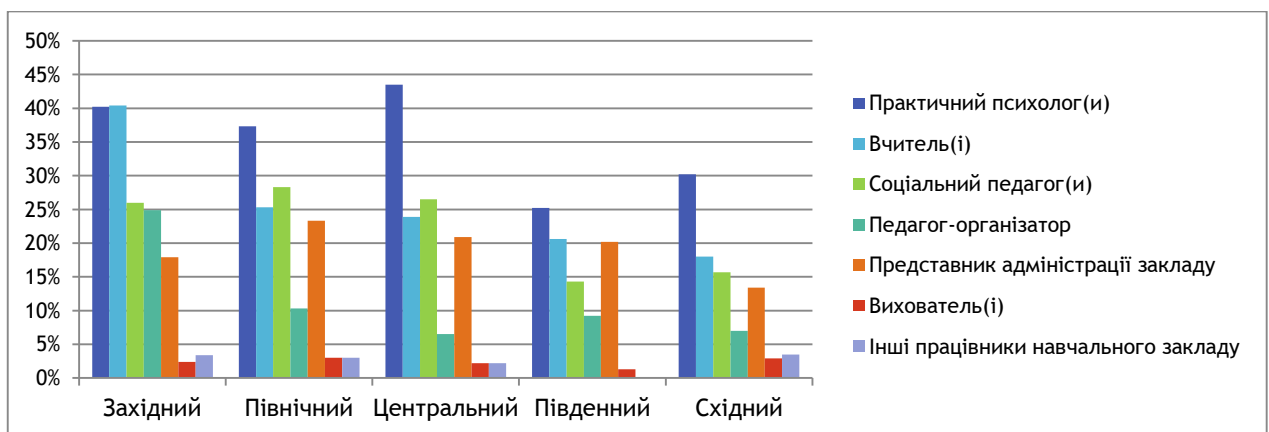

Рис. 20. Розподіл відповідей представників навчальних закладів на запитання «Хто з працівників Вашого навчального закладу пройшов підготовку з питань впровадження програми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція?»» за регіонами, %

Психологи проходили підготовку до роботи за програмою в більшості шкіл-інтернатів, професійно-технічних закладів та позашкільних установ, і лише в третині загальноосвітніх шкіл. Натомість в загальноосвітніх навчальних

зкладах частіше підготовку мали вчителі та педагоги організатори, в школах-інтернатах – вихователі, в професійно-технічних закладах та позашкільних установах – інші педагогічні працівники (рис. 21).

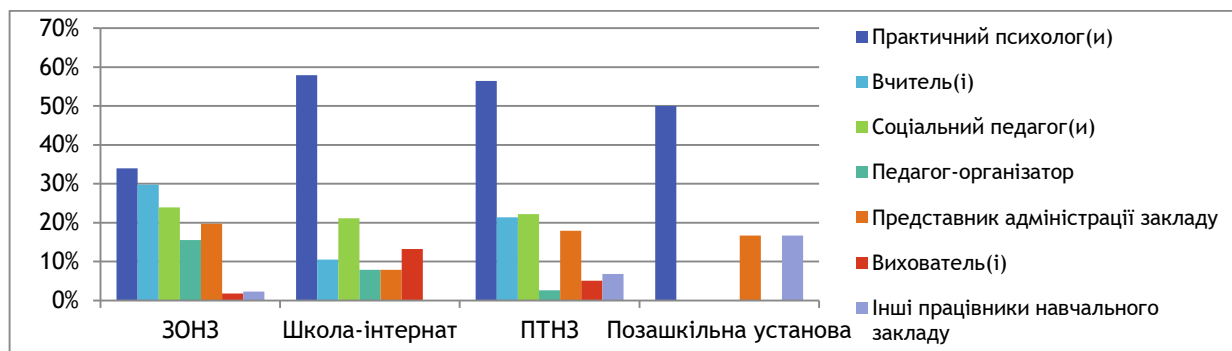

Рис. 21. Розподіл відповідей представників навчальних закладів на запитання «Хто з працівників Вашого навчального закладу пройшов підготовку з питань впровадження програми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція?» за типом навчального закладу, %

Практичні психологи та соціальні педагоги частіше мали підготовку до впровадження програми в навчальних закладах міст, вчителі та педагоги-організатори – в навчальних закладах сіл та невеликих селищ (рис. 22).

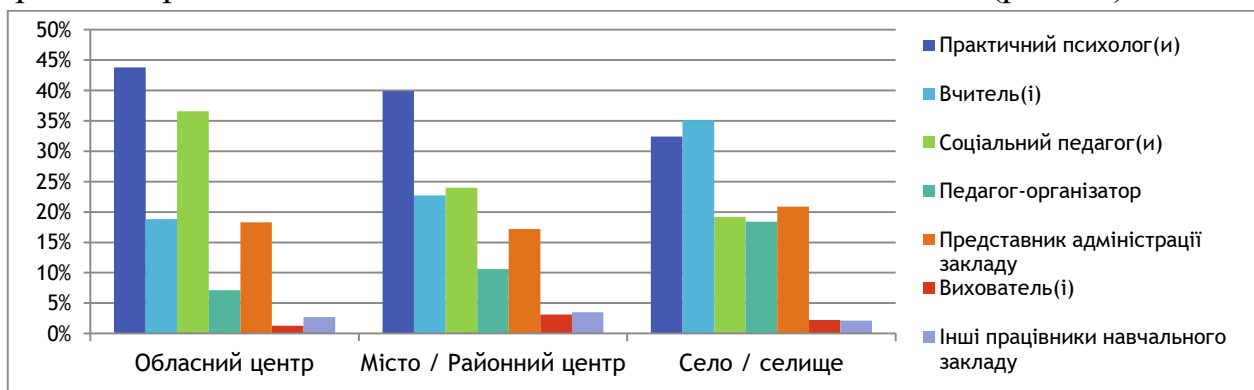

Рис. 22. Розподіл відповідей представників навчальних закладів на запитання «Хто з працівників Вашого навчального закладу пройшов підготовку з питань впровадження програми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція?» за типом населеного пункту, %

В тих закладах, працівники яких мали підготовку до впровадження програми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція», така підготовка проходила на базі управлінь і відділів освіти (399 закладів, 27,7%), інститутів післядипломної освіти педагогічних кадрів (363 заклади, 25,2%), на методичних семінарах, нарадах в своєму навчальному закладі (357 закладів, 24,7%). Працівники 593 установ (41,1%) готувались до роботи за програмою самостійно, на основі методичної літератури (рис. 23).

Рис. 23. Розподіл позитивних відповідей на запитання «**Яким чином працівники вашого навчального закладу проходили підготовку щодо впровадження програми?**», %

Дані щодо кількості закладів, працівники яких проходили підготовку певного типу до впровадження програми, представлені в додатку Б, табл. 8. Відповідно до отриманих даних, лише в областях центрального регіону переважають заклади, працівники яких отримали підготовку з впровадження програми в інститутах післядипломної освіти, в західних, центральних і північних областях більше третини закладів мали працівників, які пройшли відповідну підготовку в інститутах післядипломної освіти і на заходах управлінь освіти. Основною формою підготовки працівників до впровадження програми в навчальних закладах північних, південних та східних областей були самоосвіта та підготовка на методичних заходах в самих навчальних закладах (рис. 24).

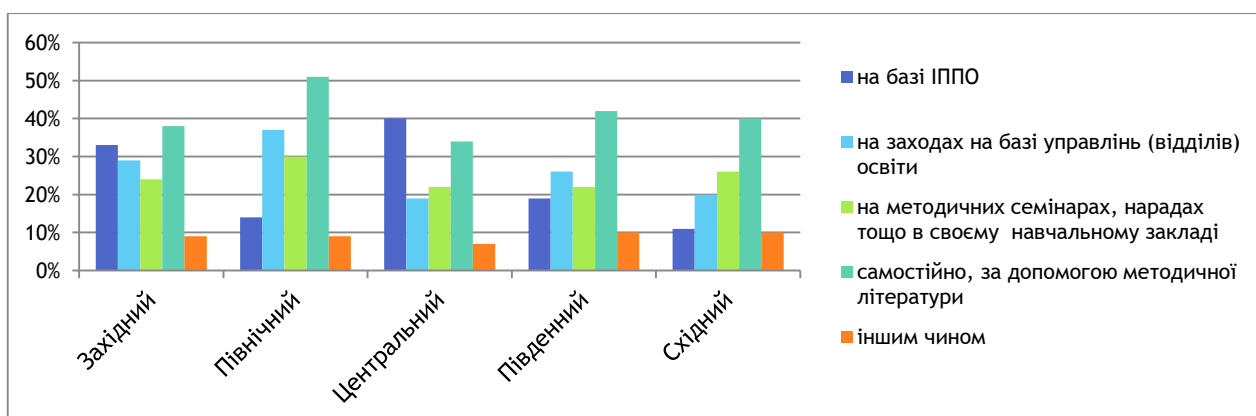

Рис. 24. Розподіл відповідей представників навчальних закладів на запитання «**Яким чином працівники вашого навчального закладу проходили підготовку щодо впровадження програми?**» за регіонами, %

Самопідготовка та підготовка на заходах управлінь освіти була найпоширенішими способами підготовки працівників до впровадження програми в загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах, в

той час як працівники шкіл-інтернатів та позашкільних установ частіше отримували її в інститутах післядипломної освіти (рис. 25).

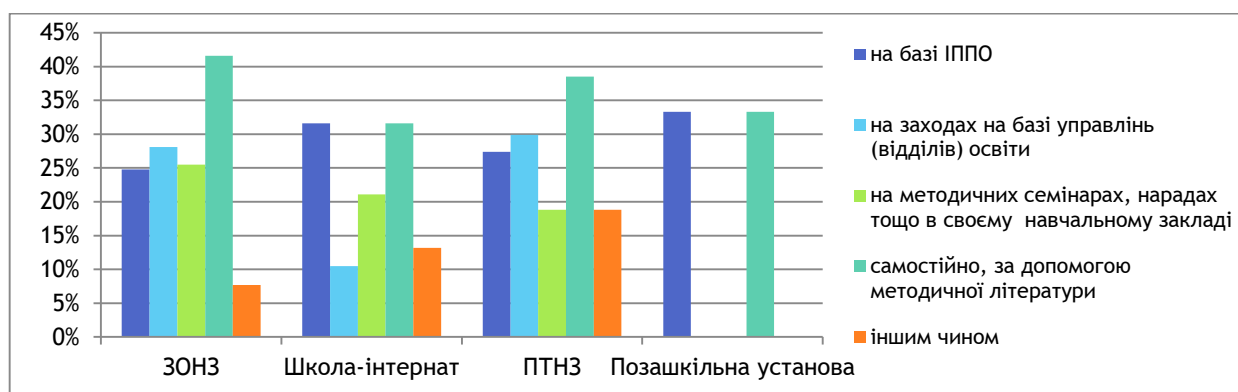

Рис. 25. Розподіл відповідей представників навчальних закладів на запитання «Яким чином працівники вашого навчального закладу проходили підготовку щодо впровадження програми?» за типом навчального закладу, %

Працівники навчальних закладів великих міст частіше отримували підготовку до впровадження програми в інститутах післядипломної освіти, працівники навчальних закладів районних центрів, малих міст та сіл частіше готувались самостійно, працівники сільських закладів до того ж – на методичних семінарах у власних закладах (рис. 26).

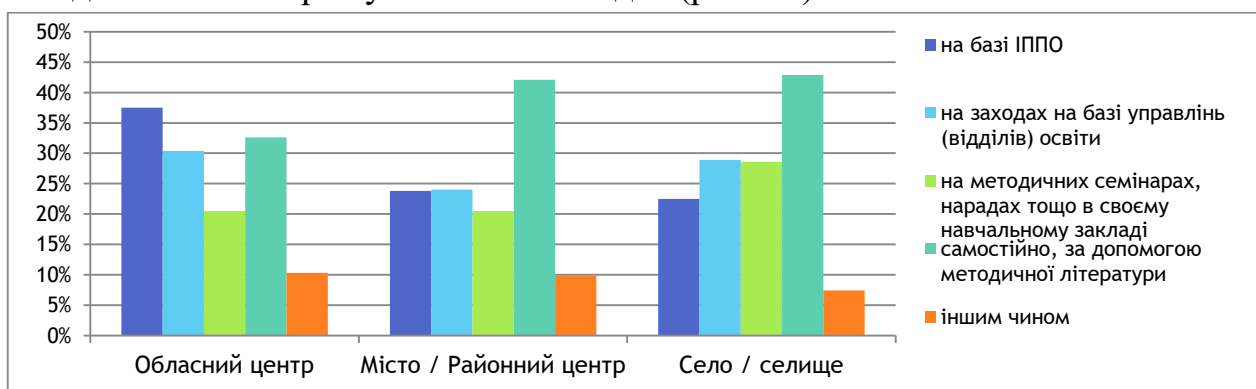

Рис. 26. Розподіл відповідей представників навчальних закладів на запитання «Яким чином працівники вашого навчального закладу проходили підготовку щодо впровадження програми?» за типом населеного пункту, %

Загальна оцінка результатів впровадження програми

Переважна більшість представників навчальних закладів, які брали участь в опитуванні, висловили задоволеність результатами впровадження програми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція»: на 5 балів за 5-бальною шкалою результати впровадження програми оцінили представники 349 закладів (24,3%), на 4 бали – 791 закладу (55,7%). Посередню оцінку (3

бали) висловили представники 250 закладів (17,6%), здебільшого негативно (1-2 бали) – 34 закладів (2,4%) (рис. 27). Середня оцінка задоволеності навчальних закладів результатами впровадження програми склала 4 бали при ст. відхиленні 0,7.

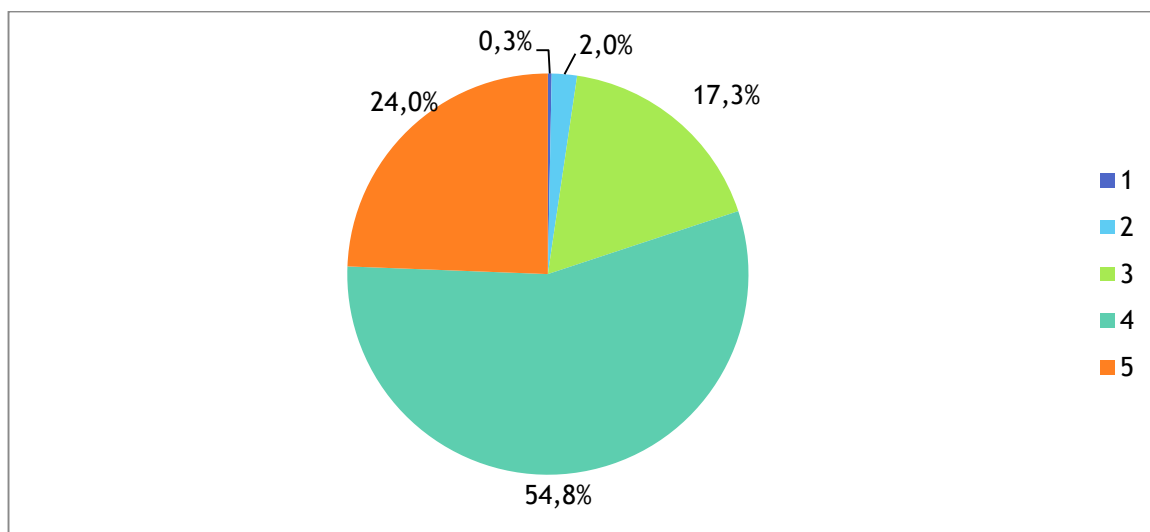

Рис. 27. Розподіл відповідей представників навчальних закладів на запитання «Оцініть, будь ласка, за 5-бальною шкалою, якою мірою Ви задоволені результатами впровадження програми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» у вашому навчальному закладі?» , %

Середні показники рівня задоволеності представників навчальних закладів результатами впровадження програми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» представлені в додатку Б, табл. 9. Відповідно до отриманих даних, середня оцінка впровадження програми навчальними закладами західних областей склала 3,98 бали, північних – 4,06 балів, центральних – 4,08, південних – 4,01, східних – 3,94. відмінності в оцінках між регіонами – в межах стандартного відхилення.

Найвищу оцінку задоволеності результатами впровадження програми висловили представники шкіл-інтернатів – 4,26 та професійно-технічних навчальних закладів – 4,13, нижчі – представники загальноосвітніх та позашкільних закладів – 4,0. Представники освітніх установ обласних центрів в середньому оцінили результати впровадження програми на 4,03 бали, районних центрів та невеликих міст – 4,06 бали, сільських освітніх установ – 3,98 бали.

Рівень задоволеності впровадження програми був вищим в закладах, де програма впроваджувалась у формі гуртків (4,34) та факультативів (4,39), нижчим – у формі виховних годин класного керівника (3,96) та окремих виховних заходів (3,97); задоволеність була дещо вищою там, де для батьків проводились тематичні збори (4,12), тренінги й семінари (4,19), і де батьків залучали до спільних заходів з дітьми (4,13).

Вище оцінили свою задоволеність результатами впровадження програми представники тих навчальних закладів, де підготовку до роботи за програмою проходили представники адміністрації закладу (4,13), практичні психологи (4,13), соціальні педагоги (4,14) та вихователі (4,29); дещо вищу оцінку результатам надавали заклади, де до проведення заходів за програмою залучалися соціальні педагоги (4,06), дещо меншу – вчителі (3,98). Більшу задоволеність висловили представники закладів, працівники яких проходили навчання щодо впровадження програми на базі інститутів післядипломної освіти (4,13) та управлінь освіти (4,13), меншу – працівники яких готувались до впровадження програми самостійно (3,98).

Наведені відмінності є статистично значущими.

Більшість представників закладів (947, 65,9%) – учасників оцінювання, висловились за доцільність подальшого застосування програми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» в їхньому навчальному закладі. Представники 429 закладів (29,9%) зазначили, що вважають доцільним подальше впровадження програми за певних умов, 56 (3,9%) не змогли надати впевненої відповіді, 5 осіб (0,3%) висловились проти подальшого застосування програми (рис. 28).

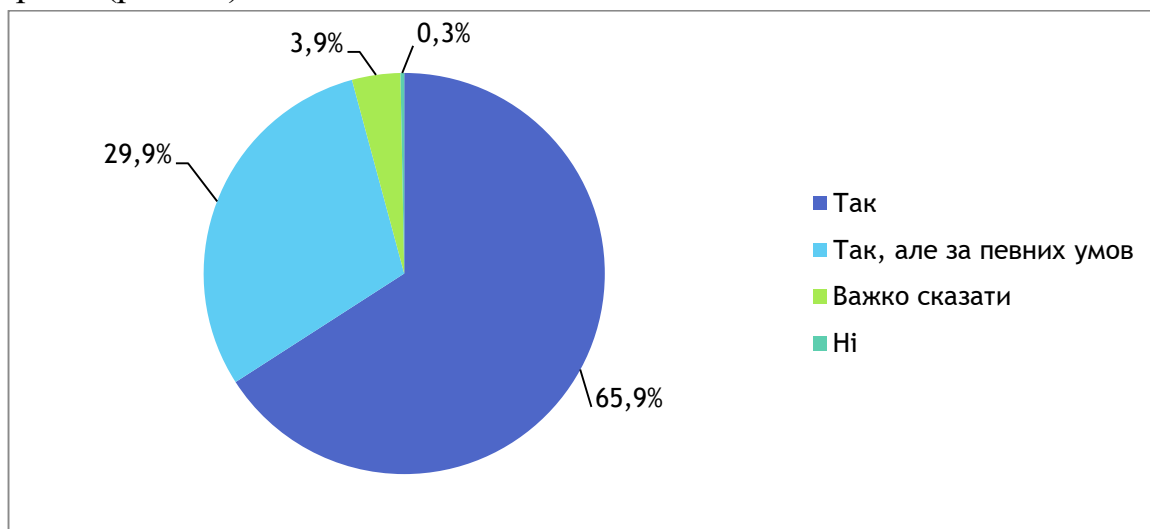

Рис. 28. Розподіл відповідей представників навчальних закладів на запитання «Чи вважаєте Ви доцільним подальше застосування програми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» у виховній роботі вашого навчального закладу?» , %

Оцінка доцільності впровадження програми суттєво не відрізнялась залежно від регіону чи типу населеного пункту. Представники шкіл-інтернатів частіше за інших (в 86,8% випадків проти 65%-71% представників інших типів закладів) висловлювались за безумовну доцільність продовження впровадження програми в їхніх освітніх закладах.

Висновки

1. Впровадження програми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» здебільшого проводилось в 7-9 класах загальноосвітніх навчальних закладів. Заходи програми в 10-11 класах здебільшого проводили загальноосвітні навчальні заклади міст, а також професійно-технічні навчальні заклади.
2. Основними формами проведення роботи з дітьми за програмою в більшості навчальних закладів були виховні години класних керівників, години психологів та окремі виховні (позаурочні) заходи (тематичні дні/тижні, конкурси, змагання, дискусії, зустрічі з фахівцями тощо). Ефективніші форми впровадження (факультативні та тренінгові курси) застосовувались більшою мірою в школах-інтернатах, професійно-технічних навчальних закладах та в навчальних закладах великих міст.
3. Основними роботи з батьками за програмою «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» в більшості закладів були окремі доповіді на батьківських зборах, менш ніж в половині закладів – тематичні батьківські збори. Спеціальні курси для батьків впроваджували лише кожен шостий загальноосвітній навчальний заклад. Більшою мірою спеціальні курси для батьків проводились позашкільними навчально-виховними установами, спільні заходи для батьків і дітей – сільськими навчальними закладами.
4. До проведення заходів за програмою «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» більшість освітніх закладів залучали практичних психологів та вчителів, дещо менше половини закладів – представників адміністрації, соціальних педагогів та педагогів організаторів. В навчальних закладах міст частіше до роботи за програмою залучали психологів та соціальних педагогів, в сільських навчальних закладах – вчителів, педагогів-організаторів та представників адміністрації.
5. Менше половини фахівців, залучених закладами до роботи за програмою, мали для цього спеціальну підготовку, отриману в інститутах післядипломної освіти та на методичних заходах управлінь (відділів) освіти. Частіше за все у всіх типах закладів спеціальну підготовку до роботи за програмою «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» мали практичні психологи, в навчальних закладах великих міст – соціальні педагоги, в навчальних закладах сіл – вчителі. Майже в половині навчальних закладів частина залучених до проведення заходів за програмою готувались самостійно на основі методичної літератури, в чверті – на методичних нарадах самого закладу.
6. Представники переважної більшості навчальних закладів високо оцінюють результати впровадження програми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» та вважають доцільним її подальше застосування у виховній роботі. При цьому більш високу оцінку результатам програми надають заклади, які впроваджували програму у формі факультативних і тренінгових курсів, активно і системно залучали до роботи батьків, де програму впроваджували

соціальні педагоги, а фахівці, що проводили заходи за програмою, проходили підготовку в інститутах післядипломної освіти та в управліннях (відділах) освіти. Заклади, де роботу за програмою здійснювали вчителі, а основними формами були виховні години та окремі виховні заходи, в середньому надали нижчу оцінку результатам впровадження програми.

ДОДАТКИ

Додаток А. Анкета оцінювання

1. Вкажіть, будь ласка, повну назву вашого навчального закладу:

---

2. В яких класах (на яких курсах) у вашому навчальному закладі проводяться заняття (заходи) за програмою «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція»? *Позначте, будь ласка, одну або декілька відповідей:*

- 1) 7 кл.;
- 2) 8 кл.;
- 3) 9 кл.;
- 4) 10 кл. (1 курс);
- 5) 11 кл. (2 курс).

3. У яких формах у вашому навчальному закладі впроваджується програма «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція»? *Позначте, будь ласка, одну або декілька відповідей:*

- 1) факультативна навчальна дисципліна;
  - 2) тренінговий курс;
  - 3) виховна година класного керівника;
  - 4) година психолога;
  - 5) гурток;
  - 6) клуб;
  - 7) окремі виховні заходи (тематичні дні/тижні, конкурси, змагання, дискусії, зустрічі з фахівцями тощо);
  - 8) інші форми:
-

4. Скільки дітей у вашому навчальному закладі взяли участь у заняттях (заходах) програми за час її впровадження? *Вкажіть, будь ласка, орієнтовну кількість:*

---

5. Які заходи за програмою «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» проводяться з батьками у вашому навчальному закладі? *Позначте, будь ласка, одну або декілька відповідей:*

- 1) тематичні батьківські збори;
- 2) окремі доповіді на батьківських зборах;
- 3) навчальні програми, тренінги, семінари;
- 4) залучення до спільних заходів програми з дітьми;
- 5) інші

заходи:

_____;

б) заходів для батьків за програмою не проводимо.

6. Які фахівці вашого навчального закладу залучені до проведення занять (заходів) за програмою «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція»? *Позначте, будь ласка, одну або декілька відповідей:*

- 1) представник(и) адміністрації закладу;
- 2) вчитель (вчителі);
- 3) вихователь (вихователі);

- 4) соціальний педагог(и);
- 5) практичний психолог(и);
- 6) педагог-організатор(и);
- 7) інші _____ працівники _____ навчального _____ закладу _____.

7. Хто з працівників Вашого навчального закладу пройшов підготовку з питань впровадження програми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція»? Позначте, будь ласка, одну або декілька відповідей:

- 1) представник(и) адміністрації закладу;
- 2) вчитель (вчителі);
- 3) вихователь (вихователі);
- 4) соціальний педагог(и);
- 5) практичний психолог(и);
- 6) педагог-організатор(и);
- 7) інші _____ працівники _____ навчального _____ закладу _____.
- 8) працівники навчального закладу підготовку з впровадження програми не проходили.

8. Яким чином працівники вашого навчального закладу проходили підготовку щодо впровадження програми? Позначте, будь ласка, одну або декілька відповідей:

- 1) на базі інституту післядипломної педагогічної освіти;
- 2) на заходах на базі управлінь (відділів) освіти;
- 3) на методичних семінарах, нарадах в своєму навчальному закладі;
- 4) самостійно, за допомогою методичної літератури;
- 5) іншим _____ чином: _____.

9. Оцініть, будь ласка, за 5-бальною шкалою, якою мірою Ви задоволені результатами впровадження програми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» у вашому навчальному закладі?

(не задоволений(а) взагалі)   1   2   3   4   5   (дуже задоволений(а))

10. Чи вважаєте Ви доцільним подальше застосування програми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» у виховній роботі вашого навчального закладу?

- 1) Так;
- 2) так, але за певних умов;
- 3) важко сказати;
- 4) ні.

Додаток Б. Розподіл отриманих даних щодо впровадження програми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» за областями України.

Таблиця 1

Розподіл кількості навчальних закладів, на базі яких проведене оцінювання, за областями України

Область	Кількість
Вінницька	16
Волинська	33
Дніпропетровська	41
Донецька	80
Житомирська	50
Закарпатська	16
Запорізька	71
Івано-Франківська	63
Київська	77
Кіровоградська	31
Луганська	91
Львівська	11
Миколаївська	72
Одеська	87
Полтавська	98
Рівненська	195
Сумська	102
Тернопільська	56
Харківська	1
Херсонська	8
Хмельницька	24
Черкаська	44
Чернівецька	100
Чернігівська	71
Відсутні дані щодо області	6
<i>Всього:</i>	<i>1444</i>

Таблиця 2

Розподіл кількості учнів, які брали участь у заходах за програмою, за областями України

Область	Кількість
Вінницька	890
Волинська	2403
Дніпропетровська	5227
Донецька	9354
Житомирська	5950
Закарпатська	1228
Запорізька	7419
Івано-Франківська	11277
Київська	4489
Кіровоградська	4023
Луганська	9736
Львівська	2129
Миколаївська	6130
Одеська	6042
Полтавська	13372
Рівненська	18384
Сумська	10497
Тернопільська	2991
Харківська	56
Херсонська	1215
Хмельницька	2813
Черкаська	4553
Чернівецька	7432
Чернігівська	4451
Відсутні дані щодо області	252
<i>Всього:</i>	142313

Таблиця 3

Розподіл кількості навчальних закладів, що залучали до заходів програми учнів різних класів (курсів), за областями України

Область	Заг. кільк. закладів	Кількість закладів, що залучали учнів різних класів (курсів)				
		7 кл.	8 кл.	9 кл.	10 кл. (1 к.)	11 кл. (2 к.)
Вінницька	16	10	6	7	6	2
Волинська	33	20	28	27	12	13
Дніпропетровська	41	19	22	23	23	18
Донецька	80	49	55	61	39	41
Житомирська	50	19	30	37	28	22
Закарпатська	16	8	10	10	8	7
Запорізька	71	39	46	50	40	36
Івано-Франківська	63	45	51	48	30	25
Київська	77	40	51	56	35	23
Кіровоградська	31	31	29	14	9	3
Луганська	91	60	66	69	40	30
Львівська	11	7	9	7	5	2
Миколаївська	72	38	50	49	31	24
Одеська	87	66	57	52	30	26
Полтавська	98	47	53	55	65	50
Рівненська	195	134	146	154	80	74
Сумська	102	46	45	48	59	57
Тернопільська	56	34	36	34	20	15
Харківська	1	1	1	1	0	1
Херсонська	8	2	6	5	3	3
Хмельницька	24	16	20	14	10	8
Черкаська	44	29	36	31	27	23
Чернівецька	100	63	54	35	31	27
Чернігівська	71	42	45	37	28	23
Відсутні дані щодо області	6	1	4	1	2	1
<i>Всього:</i>	<i>1444</i>	<i>866</i>	<i>956</i>	<i>925</i>	<i>661</i>	<i>554</i>

Таблиця 4

Розподіл кількості навчальних закладів, що застосовували різні форми роботи з дітьми за програмою, за областями України

Область	Заг. кільк. закладів	Кількість закладів, що використали форми							
		Виховні години	Години психолога	Гурток	Факультатив	Клуб	Виховн. захід	Тренінг. курс	Інше
Вінницька	16	13	10	1	0	0	8	5	0
Волинська	33	27	19	2	1	0	28	5	1
Дніпропетровська	41	33	25	4	8	3	30	11	0
Донецька	80	56	44	4	14	1	55	15	1
Житомирська	50	38	35	5	4	2	34	10	0
Закарпатська	16	10	6	2	4	0	10	3	0
Запорізька	71	60	52	4	11	4	55	24	2
Івано-Франківська	63	47	42	2	3	3	48	11	4
Київська	77	55	44	6	7	0	45	10	1
Кіровоградська	31	16	27	0	0	0	15	17	0
Луганська	91	69	43	3	3	0	60	11	2
Львівська	11	6	4	0	1	0	6	3	2
Миколаївська	72	44	30	8	1	0	40	14	2
Одеська	87	72	24	3	8	0	33	8	4
Полтавська	98	73	62	3	5	2	66	20	0
Рівненська	195	157	106	7	9	1	122	12	12
Сумська	102	71	78	1	3	0	55	17	1
Тернопільська	56	51	23	1	3	0	31	16	1
Харківська	1	0	1	0	0	0	1	0	0
Херсонська	8	4	5	0	1	1	7	0	0
Хмельницька	24	21	16	2	2	0	19	7	0
Черкаська	44	17	35	3	9	0	32	2	0
Чернівецька	100	29	69	4	8	1	30	21	3
Чернігівська	71	53	40	12	5	0	50	20	0
Відсутні дані щодо області	6	1	3	0	2	0	2	2	0
<i>Всього:</i>	<i>1444</i>	<i>1023</i>	<i>843</i>	<i>77</i>	<i>112</i>	<i>18</i>	<i>882</i>	<i>264</i>	<i>36</i>

Таблиця 5

Розподіл кількості навчальних закладів, що проводили різні типи заходів програми з батьками, за областями України

Область	Заг. кільк. закладів	Кількість закладів, що використали форми				
		Тематичні батьківські збори	Окремі доповіді на батьківських зборах	Навчальні програми, тренінги, семінари	Спільні заходи з дітьми	Інші заходи
Вінницька	16	9	10	6	4	7
Волинська	33	16	29	9	13	9
Дніпропетровська	41	16	38	8	15	11
Донецька	80	44	62	8	29	11
Житомирська	50	26	36	13	16	9
Закарпатська	16	8	8	6	7	4
Запорізька	71	39	58	13	33	23
Івано-Франківська	63	32	44	15	10	7
Київська	77	24	56	5	21	5
Кіровоградська	31	1	15	2	0	29
Луганська	91	33	70	9	26	4
Львівська	11	4	8	1	0	0
Миколаївська	72	27	42	19	18	12
Одеська	87	35	67	5	23	7
Полтавська	98	35	74	1	24	16
Рівненська	195	65	136	15	49	18
Сумська	102	31	82	6	20	11
Тернопільська	56	37	41	15	25	15
Харківська	1	0	1	0	0	1
Херсонська	8	4	5	3	4	2
Хмельницька	24	13	20	7	12	8
Черкаська	44	9	35	5	13	6
Чернівецька	100	31	67	11	8	4
Чернігівська	71	31	60	15	20	24
Відсутні дані щодо області	6	1	5	1	2	2
<i>Всього:</i>	<i>1444</i>	<i>571</i>	<i>1069</i>	<i>198</i>	<i>392</i>	<i>245</i>

Таблиця 6

Розподіл кількості навчальних закладів, що залучали до проведення заходів за програмою відповідних фахівців, за областями України

Область	Заг. кільк. закладів	Кількість закладів, що залучали відповідних фахівців						
		Представник адміністрації закладу	Вчитель(і)	Практичний психолог(и)	Соціальний педагог(и)	Педагог-організатор	Вихователь(і)	Інші працівники навчального закладу
Вінницька	16	9	13	10	11	6	2	1
Волинська	33	25	23	19	14	19	1	5
Дніпропетровська	41	28	31	27	28	22	12	8
Донецька	80	45	54	51	17	43	14	11
Житомирська	50	24	27	43	41	22	3	5
Закарпатська	16	10	13	13	6	12	3	3
Запорізька	71	50	58	59	25	38	10	15
Івано-Франківська	63	22	27	55	48	27	7	8
Київська	77	30	54	61	43	23	4	2
Кіровоградська	31	1	2	22	17	1	0	0
Луганська	91	41	62	51	47	37	9	7
Львівська	11	4	6	6	5	1	0	0
Миколаївська	72	33	39	48	27	22	8	8
Одеська	87	37	73	42	38	31	5	4
Полтавська	98	43	68	80	32	29	13	16
Рівненська	195	96	133	128	86	129	10	16
Сумська	102	40	57	82	38	21	17	16
Тернопільська	56	29	49	36	24	31	3	12
Харківська	1	1	1	1	1	1	0	0
Херсонська	8	3	5	7	3	1	0	0
Хмельницька	24	17	21	21	13	15	1	5
Черкаська	44	16	32	40	33	12	2	1
Чернівецька	100	15	21	83	51	9	4	1
Чернігівська	71	38	46	50	28	20	13	8
Відсутні дані щодо області	6	1	2	5	6	1	0	0
<i>Всього:</i>	<i>1444</i>	<i>658</i>	<i>917</i>	<i>1040</i>	<i>11</i>	<i>573</i>	<i>141</i>	<i>152</i>

Таблиця 7

Розподіл кількості навчальних закладів, працівники яких мали підготовку до проведення заходів програми, за областями України

Область	Заг. кільк. закладів	Кількість закладів, працівники яких мали підготовку до впровадження програми						
		Представник адміністрації закладу	Вчитель(і)	Практичний психолог(и)	Соціальний педагог(и)	Педагог-організатор	Вихователь(і)	Інші працівники навчального закладу
Вінницька	16	1	2	2	3	1	0	0
Волинська	33	8	10	8	5	7	0	1
Дніпропетровська	41	9	13	7	7	4	0	1
Донецька	80	16	17	24	3	8	4	3
Житомирська	50	15	9	18	28	8	1	4
Закарпатська	16	7	4	7	3	6	1	0
Запорізька	71	11	10	19	8	7	1	0
Івано-Франківська	63	8	11	36	27	14	3	2
Київська	77	13	18	17	16	4	1	0
Кіровоградська	31	0	0	28	13	1	0	0
Луганська	91	7	14	27	24	4	1	3
Львівська	11	3	3	5	2	0	0	0
Миколаївська	72	17	7	24	9	3	1	1
Одеська	87	20	32	14	17	12	1	0
Полтавська	98	17	20	36	12	6	5	2
Рівненська	195	39	111	53	42	77	4	7
Сумська	102	11	11	30	13	6	1	2
Тернопільська	56	11	47	15	8	10	3	5
Харківська	1	0	0	1	0	0	0	0
Херсонська	8	0	0	3	0	0	0	0
Хмельницька	24	9	12	9	2	8	1	1
Черкаська	44	21	20	27	26	3	0	2
Чернівецька	100	4	3	67	40	2	0	1
Чернігівська	71	31	38	47	28	13	6	3
Відсутні дані щодо області	6	0	0	3	4	1	0	0
<i>Всього:</i>	<i>1444</i>	<i>278</i>	<i>412</i>	<i>527</i>	<i>340</i>	<i>205</i>	<i>34</i>	<i>38</i>

Таблиця 8

Розподіл кількості навчальних закладів, працівники яких проходили підготовку певного типу до впровадження програми, за областями України

Область	Заг. кільк. закладів	Кількість закладів, працівники яких проходили відповідну підготовку				
		На базі ППО	На заходах управліннь освіти	На методичних семінарах, нарадах в своєму закладі	Самостійно, за допомогою літератури	Іншим чином
Вінницька	16	2	1	3	7	2
Волинська	33	7	7	10	22	4
Дніпропетровська	41	15	1	14	20	3
Донецька	80	11	15	27	39	12
Житомирська	50	4	24	15	21	8
Закарпатська	16	1	3	5	12	5
Запорізька	71	8	8	18	38	15
Івано-Франківська	63	18	25	16	18	6
Київська	77	6	30	22	19	1
Кіровоградська	31	30	1	0	1	2
Луганська	91	8	20	16	29	4
Львівська	11	0	2	2	6	2
Миколаївська	72	22	27	11	19	8
Одеська	87	15	27	23	41	1
Полтавська	98	24	12	25	35	7
Рівненська	195	34	59	54	84	4
Сумська	102	9	22	16	64	7
Тернопільська	56	32	23	18	30	8
Харківська	1	0	0	1	1	1
Херсонська	8	1	0	0	3	0
Хмельницька	24	3	13	10	13	4
Черкаська	44	21	28	9	14	1
Чернівецька	100	70	13	4	5	9
Чернігівська	71	22	35	36	48	10
Відсутні дані щодо області	6	0	3	2	4	2
<i>Всього:</i>	<i>1444</i>	<i>363</i>	<i>399</i>	<i>357</i>	<i>593</i>	<i>126</i>

Таблиця 9

Середня оцінка представниками навчальних закладів задоволеності результатами впровадження програми (макс. – 5; мін. – 1)

Область	Кількість
Вінницька	3,93
Волинська	3,94
Дніпропетровська	4,00
Донецька	3,89
Житомирська	3,92
Закарпатська	3,94
Запорізька	3,89
Івано-Франківська	4,28
Київська	4,32
Кіровоградська	4,23
Луганська	3,99
Львівська	4,30
Миколаївська	4,01
Одеська	4,13
Полтавська	3,99
Рівненська	3,89
Сумська	4,03
Тернопільська	4,13
Харківська	4,00
Херсонська	3,88
Хмельницька	4,04
Черкаська	4,32
Чернівецька	3,87
Чернігівська	3,93
Відсутні дані щодо області	4,50
<i>Всього:</i>	4,02